

УДК 378.147.111:7.071.5

ІЛІНЦЬКА Наталія Степанівна –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики мистецтв,
завідуюча комісії фортепіанних дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
e-mail: pednauk@gmail.com

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАЄКТОРІЇ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформи вищої школи Україні безумовно, вплинуть на підготовку майбутніх фахівців. Для цього необхідно розробити такі складові процесу модернізації освіти, які змінять не тільки кількість годин, проведених студентом в аудиторії, вплинуть на його навчальну, а згодом і професійну мотивацію, сприяють вихованню і розвитку індивідуальностей. У зв'язку з цим в системі вищої освіти актуалізується проблема індивідуалізації

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про необхідність індивідуалізації та варіативності педагогічного процесу йдеться в роботах таких науковців, як: О. Асмолов, Ш. Амонашвілі, Б. Гершунський.

Так, Ш. Амонашвілі, який є прихильником гуманної педагогіки пише, що гуманізм передбачає можливість прояву різнобічних задатків за допомогою таких методик навчання, які здатні бути варіативними до індивідуальних особливостей особистості [1].

На думку О. Асмолова «варіативна освіта – процес, спрямований на розширення можливостей компетентного вибору особистістю життєвого шляху на саморозвиток» [2, с. 27].

Б. Гершунський розглядає прогностичну інтерпретацію змін, що відбуваються в освітньому просторі не як систему жорстко детермінованих освітніх установ, які обмежують свободу вибору людини, а людина, свідомо вибирає індивідуальну освітню траєкторію відповідно до своїх інтересів і здібностей, що визначали його освітні потреби [3].

Мета статті полягає у розкритті поняття «індивідуальна освітня траєкторія», розглянуто особливості освітніх траєкторій що ініціюють пізнавальну і професійну мотивацію студентів мистецьких спеціальностей вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гуманістична парадигма ініціювала появу особистісно-орієнтованого навчання, одним з аспектів якого є варіативність освіти, що в свою чергу

призводить до можливості вибору індивідуальної освітньої траєкторії студентами.

Даний термін має кілька схожих за змістом висловів: персональне навчання, індивідуальний освітній маршрут, індивідуальна траєкторія розвитку.

Термін «індивідуальна траєкторія розвитку» введено І. Якиманською, яка вважає що індивідуальна траєкторія розвитку будується на двох різних напрямках: пристосування (адаптивності) до вимог дорослих і креативності. Можливість самому визначити траєкторію індивідуального розвитку І. Якиманська пов'язує з формуванням механізму самоорганізації та самореалізації особистості в рамках особистісно-орієнтованого навчання.

Індивідуалізація надає осмисленість процесу навчання за рахунок можливості вибору того чи іншого типу дії, привнесення особистих смислів в навчальний процес, а також формулювання власного освітнього замовлення і бачення своїх освітніх перспектив. Бачення перспектив досить важливо для проектування і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів (студентів) в умовах безперервної освіти [4].

Визначення індивідуальної освітньої траєкторії дає Н. Шапошнікова. Вона вважає, що індивідуальна освітня траєкторія студента це шлях в освіті, який вибудовується і реалізується суб'єктом освітнього процесу самостійно за допомогою педагогічної підтримки при самовизначенні і самореалізації; спрямований на реалізацію індивідуальних устремлень, вироблення життєвих стратегій, формування основ індивідуально-творчого і професійного розвитку особистості студента.

Етапами педагогічної діяльності з розробки індивідуальної освітньої траєкторії є:

1. Вивчення індивідуально-особистісних особливостей студента, його можливостей, здібностей.

2. Визначення стратегічних цілей і передбачуваних результатів (індивідуальні досягнення).

3. Реалізація індивідуальних стратегій.

4. Оцінювання підсумкових результатів на основі індивідуальної стратегії.

Індивідуальні освітні траєкторії допомагають оволодіти освітніми технологіями, здійснити психолого-педагогічну підтримку студента та підвищити рівень навчальної мотивації [5].

Для учнів музичних спеціальностей пріоритетним є використання особистісно-орієнтованої парадигми навчання, в основі якої – визнання унікальної сутності кожного учня та індивідуальності його навчальної траєкторії. А. Хуторський під індивідуальною освітньою траєкторією розуміє персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного учня в освіті: «Учень зможе просуватися по індивідуальній траєкторії ... в тому випадку, якщо йому будуть надані наступні можливості: визначати індивідуальний сенс вивчення навчальних дисциплін; ставити власні цілі у вивченні конкретної теми або розділу; вибирати оптимальні форми і темпи навчання; застосовувати ті способи навчання, які найбільше відповідають його індивідуальним особливостям...» [7, с. 45]. Побудова індивідуальної траєкторії навчання для учнів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів є найбільш оптимальною, оскільки дозволяє врахувати специфіку організації навчальної діяльності: гастрольні поїздки, участь у конкурсах, концертах і т.п.

Індивідуальна освітня траєкторія розвитку студентів дозволяє виробити власний стиль творчої діяльності. В основі даного підходу лежать принципи, що визначають специфіку освітньої діяльності, а також підвищення креативності, продуктивності та індивідуалізації навчання, що сприятиме творчому розвитку студентів. Питання творчого розвитку студентів мистецьких спеціальностей стає більш актуальною. Суспільство потребує творчих особистостей, і тому, турбота про розвиток професійних та творчих студентів сьогодні – це турбота про майбутнє нашої країни завтра.

Недостатня увага до розвитку творчого потенціалу в кінцевому підсумку призводить до духовного зубожіння суспільства, його культурного занепаду. І тому необхідно об'єднати зусилля для створення сприятливих умов для реалізації музичного творчого потенціалу студентів [5].

При індивідуальному підході увага надається не тільки тим, хто відчуває труднощі у навчальній роботі, а й тим, хто виявляє високий рівень розумового розвитку, виявляє яскраво виражені інтереси, схильності і здібності до тих чи інших видів діяльності. Під час реалізації індивідуальної

освітньої траєкторії студента може відбуватися уточнення окремих складових частин, які включають в себе можливе коригування обраного шляху проходження.

Алгоритм індивідуальної роботи зі студентом:

1. Вивчення цілісної особистості студента в процесі його навчальної діяльності та виявлення проблем у навчанні:

а) спостереження за навчальною діяльністю, в процесі виконання навчальних завдань;

б) організація обставин, в яких студент може виявити прогалини у своїй попередній музичній освіті;

в) обмін думками та обговорення індивідуальних особливостей студента з викладачем;

2. Проектування напрямку індивідуальної траєкторії студента на основі розробленої типології;

3. Пошук найбільш ефективних методів індивідуальної роботи зі студентом;

4. Аналіз і корегування виконаної індивідуальної освітньої траєкторії студента.

Цінність індивідуальної траєкторії розвитку полягає в тому, що вона дозволяє кожному, на основі реалізованої самооцінки, мотивації, формувати і розвивати ціннісні орієнтації, творчу індивідуальність. Індивідуалізація освіти і виховання забезпечує різнобічний розвиток особистості студента, дозволяє формувати навички самореалізації особистості.

Створення умов для реалізації індивідуальної траєкторії розвитку студента дає можливість викладачу використовувати різні механізми, форми і підходи, що забезпечують розвиток особистості і професійності студентів, що дозволяє сформувати таке середовище, яке буде забезпечувати творчий розвиток і можливість для самореалізації.

У процесі використання виконавської діяльності на заняттях з основного музичного інструменту, для реалізації індивідуальної траєкторії розвитку студентів необхідно створити умови для творчого розвитку; здійснити індивідуально-диференційований підхід; забезпечити мотивацію до музичної творчості та пізнання; створити умови для професійного самовизначення, творчої самореалізації особистості тощо [5].

Робота музиканта в режимі індивідуальної освітньої траєкторії розвитку потребує застосування всього комплексу професійних знань, умінь, навичок, охоплюючи мотиваційну, психологічну, діяльну сфери особистості. Педагог-музикант, коли він здійснює виконавський

показ твору, виступає в ролі музикознавця-аналітика, виконуючи попередній розбір і аналіз нотного тексту, в ролі наставника в процесі творчого спілкування зі студентом.

Для підготовки студентів до здійснення колективної творчої та педагогічної діяльності доцільно застосування методу моделювання професійних ситуацій, що полягає у відтворенні в навчальному процесі активного середовища колективної виконавської або педагогічної творчості. Занурення учнів за допомогою моделювання в умови різних аудиторних і сценічних режимів роботи дозволяє не тільки вдосконалити їхні професійні знання і вміння, а й розвинути комунікативну культуру, навички педагогічного спілкування, міжособистісної взаємодії, що визначає спрямованість навчального процесу на розвиток освітньої траєкторії [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, гуманізація педагогічного впливу і організація режиму свободи самовираження, самовизначення, діалог викладача та студента сприяє взаємному збагаченню їх особистісного саморозвитку. Реалізація індивідуальних освітніх траєкторій пов'язана з організаційним аспектом педагогічного процесу і змінює характер взаємин вчителя і учня (студента). Викладач здійснює педагогічну підтримку, спрямовану на спільний з учнем аналіз його освітньої траєкторії.

Отже, гуманістична освітня парадигма формує новий тип відносин – коли вчитель і студент перебувають у стані співробітництва і співтворчості. Можливість реалізації таких відносин досягається внаслідок вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій студентів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М. : Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1995. – 496 с.
2. Асмолов А. Г. Стратегия развития вариативного образования: мифы и реальность / А. Г. Асмолов // Магистр. – 1995. – №1. – С. 23–27.
3. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
4. Зеер Э. Ф., Сыманюк Э. Э. Индивидуальные образовательные траектории в системе непрерывного образования / Э. Ф. Зеер, Э. Э. Сыманюк // Педагогическое образование в России. – 2014. – № 3. – С. 74–82.

5. Стратегическое управление талантами в республике Татарстан на период 2015–2020 годы : сборник материалов республиканской научно-практической конференции / науч. ред. Т. Ю. Фомина. – Набережные Челны, 2016. – 126 с.

6. Сизова Е. Р. Профессиональная подготовка специалистов в системе классического музыкального образования: автореф. дис. на соискание ученой степени доктора педагогических наук: спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / Елена Равильевна Сизова. – Москва, 2008. – 47 с.

7. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / А. В. Хуторской. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.

REFERENCES

1. Amonashvili, SH. A. (1995). *Razmyshleniya o gumannoj pedagogike*. [Reflections on humane pedagogy]. Moscow.
2. Asmolov, A. G. (1995). *Strategiya razvitiya variativnogo obrazovaniya: mify i real'nost'*. [Strategy for the development of variational education: myths and reality]. Moscow.
3. Gershunskij, B. S. (1998). *Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka (V poiskah praktiko-orientirovannyh obrazovatel'nyh koncepcij)*. [Philosophy of Education for the 21st Century (In Search of Practical-Oriented Educational Concepts)]. Moscow.
4. Zeer, EH. F., Symanyuk, EH. EH. (2014). *Individual'nye obrazovatel'nye traektorii v sisteme nepreryvnogo obrazovaniya*. [Individual educational trajectories in the system of continuous education]. Ekaterinburg.
5. *Strategicheskoe upravlenie talantami v respublike Tatarstan na period 2015–2020 gody: sbornik materialov respublikanskoj nauchno-prakticheskoy konferencii / nauch. red. T. YU. Fomina*. (2016). [Strategic management of talents in the Republic of Tatarstan for the period 2015–2020: a collection of materials of the republican scientific-practical conference, scientific. Ed. T. Yu. Fomina]. Naberezhnye CHelny.
6. Sizova, E. R. (2008). *Professional'naya podgotovka specialistov v sisteme klassicheskogo muzykal'nogo obrazovaniya*. [Professional training of specialists in the system of classical music education]. Moscow.
7. Hutorskoj, A. V. (2003). *Didakticheskaya ehvristika. Teoriya i tekhnologiya kreativnogo obucheniya*. [Didactic heuristics. Theory and technology of creative learning]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ІЛІНЦЬКА Наталія Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики мистецтв, завідувача комісії фортепіанних дисциплін Хмельницької

гуманітарно-педагогічної академії.

Наукові інтереси: музична педагогіка, методика гри на фортепіано, диференціація навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR
ILINITSKAYA Natalia Stepanivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor of the theory and methodology of arts, head of the commission of piano disciplines of Khmelnytsky humanitarian and pedagogical academy.

Circle of scientific interests: musical pedagogy, method of playing piano, differentiation of training.

Дата надходження рукопису 20. 01. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор Н. С. Савченко

УДК 678. 65.

КЛЕПАР Марія Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкового навчання ДВНЗ «Прикарпатський національний університет» імені Василя Стефаника
e-mail: mklepar10@gmail.com

РОЛЬ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Міжнародні відносини як система міждержавної взаємодії між суб'єктами є складним і комплексним процесом. Вагомим фактором формування авторитету держави на міжнародній арені є культура, що формує імідж країни серед світової спільноти. Тому дослідження ролі активної культурно-мистецької дипломатії у сфері міжнародних відносин є вкрай важливим з погляду основних державних завдань – формування та захисту національної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі маємо ряд сучасних досліджень (В. Андрущенко, О. Гриценко, І. Дзюба, В. Ковальський, А. Колодій, В. Лісовий, В. Нікітіна, В. Рожко, В. Скурагівський, В. Трощинський, С. Чукут та ін.), в яких культурну дипломатію розглядають в руслі просування інтересів держави на міжнародному рівні засобами культури та мистецтва. Відтак, більшість наявних джерел містять теорію та історію культурної політики та культурної дипломатії, а міжнародні відносини представляються здебільшого під кутом аналізу політичних процесів.

Тому **метою статті** є: проаналізувати можливості використання українського культурного потенціалу для успішної реалізації завдань міжнародної політики, що входить до сфери обов'язків представників дипломатичних установ у країні перебування, а також з'ясувати основні чинники, які впливають на рівень присутності української культури у світі.

Виклад основного матеріалу

дослідження. Міжнародну політику складно уявити без такої вагової складової, як культура, яка завжди відігравала й надалі відіграватиме провідну роль у цьому процесі. Також неможливо представити міждержавний діалог без участі культурної дипломатії. Термін «культурна дипломатія» – не новий. Дослідники доводять, що він з'явився в науковому обігу в 1930-х роках [2].

Реагуючи на культурні запити суспільства, культурна дипломатія бере участь у його формуванні, осмисленні власного досвіду та плануванні майбутнього. Вона може і має бути складовою культурної політики держави, але лише у тому разі, якщо та відповідає актуальним потребам соціуму. Принципово наголосити, що впровадження ефективної політики культурної дипломатії неможливе без забезпечення відповідною аналітикою, яка дозволить більш чітко визначати цілі, завдання та корелювати з ними наступну діяльність. Саме держава має створювати необхідні умови для повноцінного розвитку культурного життя в країні та формування професійних кадрів, а також розвивати інституції, які опікуються просуванням культурних здобутків нації за кордоном.

Розглянемо зовнішньополітичний вимір політики культурної дипломатії та проблеми творення унікального культурного контенту для презентації країни за кордоном та здійснення комунікацій.

Отже, першочергове завдання полягає у тому, щоб створити власний оригінальний національний культурний продукт. Тому сфери культурної політики і культурної дипломатії є доволі взаємопов'язаними. Одна